

IFS Info 1/05

Hans M. Synstnes

Presse og krig

**Amerikansk fjernsyn og opptrappingen til krigen
mot Irak 2003**

Innhold

Om forfatteren	4
Innledning	5
Problemstilling og metode	5
Kilder	6
Disposisjon	7
Sirkelen individ, opinion, presse og politikk	7
Den vanskelige objektiviteten	8
Fjernsynskanalene og Irak-spørsmålet	9
Stemningsskifte i pressen etter 11. september 2001	10
Hvem fikk ytre seg på fjernsyn?	10
Hva fjernsynsseerne faktisk trodde	12
Fjernsynsdekningen – et forsvar av demokratiske verdier	18
Økonomiske drivkrefter	19
Innsatsfaktorer for krigsdekning	23
Konklusjon	23
Kilder	26
Noter	29
English summary	30

Om forfatteren

Hans M. Synstnes er ansatt i Nasjonal sikkerhetsmyndighet og arbeider med sikkerhetsanalyser. Han er cand. philol. fra Universitet i Oslo (1996) med hovedfag i historie. Denne studien er en bearbejdet versjon av en oppgave levert ved hovedstudiet på Forsvarets stabsskole i 2004.

Journalist i NRK/Utenriksavdelingen, Ole Torp, har lest gjennom utkast til oppgaven og har kommet med nyttige faglige og kildemessige innspill. Hanne har lest korrektur og bidratt til et bedre språk. Begge fortjener en stor takk.

Presse og krig

Amerikansk fjernsyn og opptrappingen til krigen mot Irak 2003

Innledning

President George W. Bush og hans administrasjon måtte markedsføre en krig mot Irak våren 2003. Den hjemlige opinionen er et tyngdepunkt i amerikansk utenrikspolitikk og burde følgelig overbevises om at krig var nødvendig. Bush-administrasjonens markedsføring trengte derfor et overbevisende budskap. Budskapet kom til å inneholde påstander om at irakiske myndigheter var i besittelse av et betydelig arsenal med operative masseødeleggelsesvåpen, og at det fantes bånd mellom Bagdad og al-Qaida. I tillegg ble det irakiske regimet demonisert ved å eksemplifisere dets råskap. Et formål med budskapet som ble markedsført, var å fremstille Saddam Hussein som en trussel mot amerikansk sikkerhet.

Bush-administrasjonen trengte budbringere som kunne formidle Irak-budskapet til den hjemlige opinionen. Den amerikanske pressen fremsto som den viktigste budbringeren.¹ Sentrale deler av pressen formidlet etter manges oppfatning budskapet uten særlig kritiske korrektiv.² Denne påståtte ukritiske formidlingen kan ifølge kritikerne dels tilbakeføres til en patriotisk stemningsbølge som har preget amerikansk presse etter 11. september 2001. Temaet for denne studien er nettopp den amerikanske pressens rolle i opptrappingen til krigen som ledet til Saddam Husseins fall. Dette er således en casestudie i det generelle spørsmålet om hvordan krig, massemedia og politikk henger sammen.

Problemstilling og metode

Pressen spiller en sentral rolle i vestlige demokratiske samfunn. I USA ble prinsippet om en fri og uavhengig presse nedfelt i landets konstitusjon allerede på 1700-tallet. Gjennom Amendment I til Konstitusjonen ble pressefriheten forankret gjennom formuleringen: "Congress shall make no law ... abridging the freedom of speech, or of the press." Et viktig motiv for dette supplementet til Konstitusjonen var å sikre at en fri presse skulle ha en korrigerende rolle i forhold til makthaverne.³

Med utgangspunkt i handlingsrommet Konstitusjonen gir, har det vært opp til den amerikanske pressen selv å nærmere definere sin egen samfunnsrolle. Den amerikanske pressen valgte å stille høye krav når dens egen ideelle samfunnsrolle ble definert. Nettopp pressens egen definisjon av sin ideelle samfunnsrolle danner et viktig utgangspunkt for denne oppgaven. Problemstillingen som vil drøftes her, er om amerikansk presse etterlevde sin egendefinerte ideelle samfunnsrolle under opptrappingen til krigen mot Irak våren 2003. Med pressens ideelle samfunnsrolle vektlegges i denne sammenheng kjerneelementer som:

- * ivaretagelse av viktige oppgaver som informasjonsformidling, debatt og avdekking av kritikkverdige forhold

* et spesielt ansvar for å være en arena hvor et mangfold av meninger kommer til uttrykk⁴

Kjerneelementene i pressens ideelle samfunnsrolle er flere enn de som er beskrevet ovenfor, men studien vil begrense seg til å behandle disse. Begrunnelsen for dette er dels at de øvrige elementene anses som mindre relevante i forhold til problemstillingen, og dels at rammefaktorene for studien gjør avgrensninger nødvendig.

Med presse menes her amerikanske fjernsynskanaler. Vektleggingen av TV-mediet er gjort av særlig to grunner. For det første var fjernsynet opinionens største kilde til politisk informasjon i Irak-spørsmålet.⁵ For det andre har fjernsynet størst gjennomslagskraft hos opinionen gjennom å bli ansett som den mest autoritative, og følgelig den mest pålitelige nyhetsformidleren.⁶ TV-mediets innflytelse underbygges ved at det gjennomsnittlig finnes 2,4 fjernsynsapparater i hvert amerikanske hjem. Hver uke konsumerer en gjennomsnittssamerikaner over 30 timer med fjernsyn.⁷ For å videre understreke fjernsynets dominerende rolle i det amerikanske samfunnet er det illustrerende at de fremtredende avisene kommer i relativt små opplag. En avis som New York Times opplag på ukedager er bare litt over en million.⁸ I tillegg til relativt små opplag leses de fremtredende avisene hovedsakelig av den intellektuelle elite i USA.

Av det store antallet av TV-stasjoner i USA er det bare de store nettverkskanalene og de store kabelkanalene som vil omhandles her. De aktuelle kanalene er:

* National Broadcasting Company (NBC) – kommersielt kringkastingsnettverk eid av General Electric

* Colombia Broadcasting System (CBS) – kommersielt kringkastingsnettverk eid av Viacom
* American Broadcasting Company (ABC) – kommersielt kringkastingsnettverk eid av Walt Disney Company
* FOX News Channel (FOX) – kabelfjernsyn eid av Rupert Murdoch
* Cable News Network (CNN) – kabelfjernsyn eid av AOL Time Warner
* Microsoft National Broadcasting Company (MSNBC) – kabelfjernsyn eid av Microsoft

Til forskjell fra nettverkskanalene sender kabelkanalene nyhetssendinger kontinuerlig hele døgnet. Anslagsvis hadde over 80 prosent av amerikanske husholdninger tilgang til kabel-TV i 2003.⁹ Før krigen ble de enkelte av kabelkanalenes nyhetssendinger i snitt sett av to til tre millioner seere.¹⁰

De tre største nettverkskanalene tilbyr gratis reklamefinansierte sendinger. Nettverkskanalene har et mer tradisjonelt programtilbud med en innlagt nyhetssending. Nyhetssendingene er gjerne korte og inneholder reklamesekvenser. Seertallene for nyhetssendingene i nettverkskanalene varierer over tid, men ligger normalt mellom 8 og 12 millioner.¹¹

Kilder

Temaets nærhet i tid medfører betydelige kildemessige utfordringer. Amerikansk fjernsyns rolle under opptrappingen til Irak-krigen har i begrenset grad vært gjenstand for noen systematisk gjennomgang. Fraværet av større relevante vitenskapelige arbeider er derfor merkbart.

En egen systematisk gjennomgang av sendingene i de aktuelle TV-kanalene ligger utenfor studiens ressursramme og forsterket den kildemessige utfordringen.

Av den grunn baseres studien på gjennomgang av aktuelle diskusjoner hovedsakelig hentet fra amerikanske aviser, tidsskrifter og diskusjonsgrupper på Internett vedrørende pressens rolle forut for krigen.

En del sammenstillinger av gallupundersøkelser, og oversikter over hvem som fikk ytre seg i pressen, er etter hvert utarbeidet av ulike medieinstitutter og journalistorganisasjoner. Slike sammenstillinger har sikret et verdifullt empirisk tilfang.

Vitenskapelig forankret sekundærlitteratur er også benyttet. Mye er skrevet om sammenkoplingen presse og krig i årene etter den første Golfkrigen. Benyttet er også litteratur som omhandler sikkerhets- og forsvarsspørsmål, hvor pressens rolle i varierende grad er behandlet. For å kunne forstå pressens påvirkningskraft og begrensninger har medievitenskapelig litteratur gitt verdifull innsikt.

Ulike former for feilkilder, som gjerne kjennetegner kvalitativ metodeanvendelse, søkes i studien minimert. Den benyttede informasjonen kan inneholde mulige feilkilder med tanke på validitet, reliabilitet og relevans. Videre kan også egen evne til å tolke informasjonen som er bearbeidet, være en mulig feilkilde. Gjennom å tilstrebe bredde i kildetilfanget søkes imidlertid nevnte mulige feilkilder å bli redusert.

Disposisjon

Etter innledningskapitlet beskrives pressens generelle samfunnsrolle gjennom å belyse det gjensidige påvirknings- og avhengighetsforholdet som eksisterer mellom individ, opinion, presse og politiske beslutningsprosesser. Forståelsen av dette samspillet er en forutsetning for å forstå pressens rolle i et demokratisk land som

vurderer å erklære krig. I forlengelsen av beskrivelsen av pressens samvirke med individer, opinion og politikere, beskrives det evige dilemmaet vedrørende hva som er objektiv pressedekning. I enhver analyse av pressens dekning av politiske saker må det tas hensyn til dette dilemmaet.

Selve drøftingen av hvorvidt amerikanske fjernsynskanaler etterlevde pressens ideelle samfunnsrolle under opptrappingen til krigen mot Irak utgjør hoveddelen av studien. Hovedtendensene i de amerikanske fjernsynsselskaperens dekning av Irak-spørsmålet vil fremkomme underveis i drøftingskapitlet. For å gi et nødvendig bakteppe for drøftingen vil den amerikanske pressens tilnærming til sikkerhetspolitiske spørsmål etter 11. september 2001 bli skissert. I tillegg vil det innledningsvis i drøftingskapitlet bli gitt en rask beskrivelse av den sikkerhetspolitiske konteksten frem til angrepet på Irak.

Studien vil dekke perioden etter president Bush' tale til Sikkerhetsrådet i De forente nasjoner (FN) 12. september 2002. Bakgrunnen for å starte i september 2002 kan begrunnes ut fra ultimatumet USA stilte Sikkerhetsrådet, om å vedta en resolusjon som la tilstrekkelig press på Irak.¹²

Sirkelen individ, opinion, presse og politikk

Individet, opinionen, pressen og de politiske beslutningstagerne lever i et gjensidig avhengighets- og påvirkningsforhold. Pressens og politikernes tilnærming til krig må ses i lys av dette gjensidige forholdet. Følgelig er forståelsen av relasjonene mellom individ, opinion, presse og politikk nyttig når fjernsynets rolle i Irak-spørsmålet skal analyseres.

Individet utgjør sirkelens byggeklosser.

Trond Berg Eriksen, professor i idéhistorie, har beskrevet moderne nyhetskonsumering som etablering av en seriell politisk individualitet. Dette betyr at mediene styrer vår oppmerksomhet, leverer våre daglige samtaleemner, utløser vår gru, medlidenhet og forargelse, og kan dermed bestemme vårt mentale inventar fra dag til dag.¹³ Innenfor en slik forståelse av pressens virkning på individet oppstår det muligheter til å begrunne og legitimere politiske handlinger, herunder igangsetting av krig.

Opinionen er summen av nyhetskonsumerende individer. De politiske strømningene i opinionen avspeiles gjennom sammensettingen av folkevalgte organer. Dersom politikerne ikke etterlever opinionens krav og forventninger, vil de kunne bli straffet i neste valg. Betydningen av å ha tilslutning i opinionen er derfor avgjørende for politisk gjennomslagskraft og overlevelse.

Pressen er et bindemiddel mellom opinionen og politikken. Pressen er både informasjonsformidler, påvirkningsagent og agendasetter. Gjennom disse funksjonene fremstår pressen som et virkemiddel i politikken. Opinionen kan ved hjelp av pressen løfte frem politiske saker. Politikere på sin side benytter pressen til å formidle politiske saker og standpunkter til individene. Dersom den politiske informasjonen som formidles appellerer til publikum, styrkes den politiske saken. Dersom den ikke gjør det, vil saken svekkes. På samme tid er pressen prisgitt individene som har mulighet til å velge eller velge bort. Som en konsekvens av dette må derfor pressen ha en dekning som tiltrekker seg individene, og deretter annonsørene.¹⁴

De politiske beslutningsprosessene skal skje på vegne av individet og opinionen. Også krig er politikk, slik Carl von

Clausewitz definerte det, og da med militærmakt som virkemiddel. For å gå til krig er det gunstig å vinne opinionens forståelse for og tilslutning til krigen. Mobilisering av opinionen gjøres gjennom bevisst bruk og sammensetting av informasjon. Politisk informasjon formidles gjerne gjennom pressen. Pressen kan velge å formidle informasjonen ukritisk og således bidra til å legitimere politiske standpunkt. Pressen kan imidlertid også innta en kritisk tilnærming til informasjonen og således vanskeliggjøre politiske vedtak.

Sirkelen slutes gjennom at også politikere er individer, og følgelig lar seg forme av pressen. I ytterste fall lever og dør politikere med pressen.¹⁵

Den vanskelige objektiviteten

Et alltid tilstedeværende problem i forhold til diskusjonen om pressen etterlever sin ideelle samfunnsrolle er hva som er objektiv pressedekning. Hva som er objektivt, hva som er egentlige sannheter, hva som er en balansert fremstilling og hva som er en nøytral dekning, vil alltid være omstridt og sette sitt preg på enhver diskusjon om pressens dekning av en politisk sak.¹⁶

Problematikken omkring hva som er objektivitet, sannhet og balansert fremstilling, kommer til uttrykk gjennom to hovedleire i den amerikanske pressedebatten. En konservativ leir fremhever gjerne at amerikanske nyhetsmedia i for stor grad reflekterer liberale synspunkter. Resultatet av dette igjen er at pressen er for opptatt av å kritisere autoriteter og således ikke bidrar til å fremme amerikanske interesser. En mer liberal leir mener derimot at pressen er for lojal mot autoriteter og ikke i tilstrekkelig grad utøver kritisk

journalistikk.¹⁷ Disse motstridende synspunktene på amerikansk presse preger også debatten omkring Irak-dekningen.

Den amerikanske pressedeбата har krysningspunkter med kravene som stilles til skriftlige arbeider som benytter vitenskapelig metode. Kravene til objektivitet og balansert fremstilling utgjør derfor en betydelig utfordring også for en oppgave som denne. Likevel er det ikke oppgavens ambisjon å finne frem til hva som egentlig er de objektive sannhetene i Irak-spørsmålet. Oppgaven legger snarere vekt på pressens ideal om å presentere et mangfold av meninger og kritisk tenkning, og at det er gjennom tilgang til et mangfold og kritisk journalistikk at individene best kan tilnærme seg de objektive sannhetene.

Fjernsynskanalene og Irak-spørsmålet

Denne studien har hovedfokus på tiden fra september 2002 og frem til krigsstart 20. mars året etter. Avgrensningen kan forsvares ut fra det forsker ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI), Henrik Thune, har fremstilt som den korte fortellingen om Irak-spørsmålet. Den korte fortellingen begynte 11. september 2001. Under møtet i Det nasjonale sikkerhetsrådet umiddelbart etter terroranslagene ble ønsket om endelig å fjerne det sittende regimet i Bagdad fremmet. Dette ønsket fremsto i etterkant som den overordnede målsetningen i amerikansk Irak-politikk, og kom til å overkjøre utenriksminister Colin Powells mer moderate og sanksjonsorienterte linje. Den interne dragkampen i Bush-administrasjonen ble vunnet av visepresident Dick Cheney og forsvarsminister Donald Rumsfeldt, som mente løsningen av Irak-problemet lå i bruk av avgjørende militærmakt.¹⁸

Diskusjonene i Det nasjonale

sikkerhetsrådet hadde sitt utgangspunkt i det Thune har kalt den lange fortellingen om Irak-spørsmålet. Den lange fortellingen har sitt rotfeste i misnøyen rundt at USA ikke gikk utover det foreliggende FN-mandatet og løste Irak-problemet allerede under den forrige Golfkrigen. Ikke minst har denne misnøyen hersket hos de nykonservative, som igjen har satt sitt preg på administrasjonens politikk. Et demokratisert Irak ville ifølge Bush' nykonservative strateger fremstå som en katalysator for en demokratisering av hele regionen. En slik demokratisering ville forhåpentligvis fjerne grobunnen for fremtidig terrorisme samt bidra til å løse konflikten mellom israelere og palestinere. En tøffere linje i Irak-spørsmålet ville i tillegg kunne bidra til å fremvise en viljesterk og handlekraftig president. Handlekraft og styrke ville bli fremvist gjennom å eliminere diktatoren Saddam Hussein – selve hovedfienden i amerikansk sikkerhetspolitikk i perioden etter den kalde krigen. En regimeendring i Irak måtte således forventes å gi en betydelig politisk gevinst hjemme i USA.¹⁹

Det nasjonale sikkerhetsrådets ønske om å fjerne Saddam Hussein var likevel ikke en sak som umiddelbart nådde frem til pressen. Irak-spørsmålet ble først gjenoppfrisket i pressen høsten 2002. Startskuddet ble langt på vei Bush' tale i FNs hovedforsamling 12. september. Det var i denne talen USA stilte Sikkerhetsrådet et ultimatum: Enten måtte Rådet vedta en ny og kraftfull FN-resolusjon som kunne tvinge Irak til å la seg avvæpne, eller så ville USA, om nødvendig alene, bruke militærmakt for selv å avvæpne Irak. Fremleggelsen av den amerikanske doktrinen om forkjøpskrig ble presentert sommeren 2002, og la nettopp til rette for et selvstendig amerikansk angrep

på Irak. Sikkerhetsrådet etterkom imidlertid ikke påtrykket fra Bush, hvilket preget den nye resolusjonen (1441) som ble ferdigstilt 8. november. Resolusjonen gjorde det likevel klart at manglende samarbeidsvilje fra Irak ville få "alvorlige konsekvenser".²⁰

Bush' tale til Sikkerhetsrådet bidro til at den amerikanske pressen igjen for alvor begynte å interessere seg for Irak-spørsmålet. Thune mener det høsten 2002 lyktes administrasjonen å løfte frem Irak-spørsmålet og sette det øverst på dagsordenen både hos pressen og i den øvrige offentlige debatt. Således maktet Bush-administrasjonen å bestemme både tidspunktet for markedsføringen av Irak-spørsmålet, i tillegg til spørsmålets politiske innhold.²¹

Stemningsskifte i pressen etter 11. september 2001

Amerikanske fjernsynskanalers rolle i Irak-spørsmålet kan vanskelig ses uavhengig av 11. september 2001. Terroranslagene mot Pentagon og World Trade Center er av mange beskrevet som et veiskille i den amerikanske pressens sikkerhetspolitiske dekning. Professor i journalistikk ved Norges journalisthøgskole, Rune Ottosen, er en av disse. Ottosen har blant annet uttrykt at kravet om "uniformering og disiplinering" i den amerikanske medie verdenen har skremt mange utenlandske journalister etter 11. september.²² Ottosen mener her at sterke patriotiske strømninger farget amerikansk presse i tiden etter sjokket høsten 2001, noe som gikk utover både mangfoldet og den kritiske journalistikken. Følgen ble at Bush-administrasjonens sikkerhetspolitikk i stor grad ble løftet frem av pressen, hvilket skaffet et betydelig politisk handlingsrom i krigen mot terrorisme.

Den patriotiske linjen til amerikanske fjernsynskanaler etter 11. september ble i stor grad videreført i Irak-spørsmålet. En pressekonferanse i Det hvite hus 6. mars 2003 kan illustrere mye av den lite kritiske journalistikken som ble utøvd i Irak-spørsmålet. ABC News' reporter i Det hvite hus, Terry Moran, kommenterte i etterkant at presidenten ikke ble stilt på noen egentlig prøve. New York Press' utsendte, Matt Taibbi, uttrykte seg enda skarpere, gjennom å erklære at pressekorpsets opptreden var en endelig bekjentgjøring av at pressen ikke lenger etterlevde sin ideelle samfunnsrolle.²³ Bakgrunnen for disse beskrivelsene fra pressekonferansen 6. mars var at ingen i realiteten stilte kritiske spørsmål vedrørende den kommende krigen. Presidenten fikk med andre ord relativt fritt begrunne nødvendigheten av en krig.

Hvem fikk ytre seg på fjernsyn?

Hvem som fikk ytre seg på amerikansk fjernsyn under opptrappingen til Irak-krigen, er en indikator på om pressens egendefinerte ideelle samfunnsrollen ble etterlevd. Fjernsynskanalenens ivaretagelse av debatt, samfunnskritikk, meningsmangfold og brede informasjonsformidling avhenger av en tilstrekkelig stor spennvidde i hvem som inkluderes i nyhets- og aktualitetssendinger. For å etterleve pressens ideelle samfunnsrolle er det nødvendig å la et representativt utvalg av meningsbærere komme til orde. Et nærliggende spørsmålet er derfor om amerikanske fjernsynskanaler la til rette for meningsmangfold i eteren under opptrappingen til Irak-krigen.

Internt i USA har mange reagert negativt på pressens dekning av Irak-spørsmålet. Ett av flere eksempler er uttrykt gjennom et brev en gruppe journalister,

universitetslærere, forfattere og politikere sendte de mest sentrale presseinstitusjonene i USA tidlig i mars 2003. I brevet ble den amerikanske pressen anklaget både for å være for homogen og for å opptre servilt overfor administrasjonens Irak-politikk. Etter gruppens syn unnlot de dominerende presseselskapene å reflektere det meningsmangfoldet som fantes i USA. Et symptom på dette var at autoritative motstandere av krigen var underrepresentert i pressen. Brevet konkluderte med at publikum ikke kunne ha tillit til at amerikansk presse gjenga Irak-spørsmålet mange sider.²⁴

En undersøkelse utført av medieovervåkingsgruppen Fairness & Accuracy in Reporting (FAIR) støtter opp om virkelighetsbeskrivelsen i det nevnte brevet. FAIR hadde kartlagt hvem som kom til orde de tre første ukene av krigen. Funnene i studien egner seg også når pressedekningen forut for krigen skal beskrives, ettersom taletidsmønsteret da, var mye det samme. Rapporten tok utgangspunkt i sentrale nyhetsprogrammer i de største TV-kanalene i USA, henholdsvis World News Tonight (ABC), Evening News (CBS), Wolf Blitzer Reports (CNN), Special Report with Brit Hume (FOX) og Nightly News (NBC).²⁵

Undersøkelsen til FAIR konkluderte med at 64 prosent av alle benyttede intervjuobjekter stilte seg positive til krigen, mens bare omtrent ti prosent ble definert som krigsmotstandere. De resterende ble vurdert som nøytrale eller balanserte i sine kommentarer. Av amerikanere som fikk ytre seg, var 71 prosent for en krig. Blant krigsmotstanderne som kom til orde, var bare tre prosent amerikanske aktører. Med andre ord ble amerikanske seere i snitt konfrontert med seks ganger så mange

prokrigskilder som antikrigskilder. Tallene for amerikanske deltagere i nyhets- og aktualitetsprogrammer ga forholdet 24 til én. Tallene varierte i noen grad mellom de ulike kanalene, men ingen brøt med hovedtendensen.²⁶

FAIR satte TV-dekningen i ytterligere perspektiv ved å se funnene på bakgrunn av stemningene som fantes i det amerikanske samfunnet. Blant annet påpekte FAIR at krigsmotstanden i USA var omtrent ti ganger større enn hva motstandernes taletid i eteren tilsa. Når krigsmotstanderne likevel kom til orde var det meste av intervjuet redigert vekk, slik at bare enkeltsetninger ble formidlet. FAIR hadde i undersøkelsesperioden ikke registrert et eneste lengre intervju med personer som var mot en krig. Krigsmotstanderne ble videre gjerne presentert i ufordelaktige ordelag som for eksempel demonstranter eller aktivister.²⁷ Et konkret eksempel på negativ stempling av krigsmotstandere kom fra MSNBCs ekspertkommentatorer, tidligere kongressrepresentant Joe Scarborough og radiovert Michael Savage. I sin omtale av krigsmotstanderne brukte de to betegnelser som høyforrædere og feiginger.²⁸

Nedtoningen av krigsmotstanden rimte dårlig med den skepsisen til krigen som faktisk fantes i USA. Grasrotbevegelsen mot krig vokste, og demonstrasjonene i gatene begynte å bli godt synlige. Pressen gjengir ikke virkeligheten, klaget en av de sentrale krigsmotstanderne, Adam Eiding. Til tross for sin økende oppslutning fikk antikrigsbevegelsen i liten grad mulighet til å fronte sitt syn i amerikanske fjernsynskanaler, fremholdt Eiding.²⁹

Et annet forhold som forsterker bildet av en skjev pressedekning, er TV-selskaperes etterlevelse av råd fra konsulentselskaper

som McVay Medias og Frank N. Magid Associates. Disse konsultentselskapene ga klare anbefalinger vedrørende hvem, som fra kommersielle vurderinger, burde brukes som ekspertkommentatorer. Anbefalingene var at en prokrigslinje var mest innbringende. Dette gjenspeilet seg i kategorier av personell som ble anbefalt brukt i nyhets- og aktualitetssendinger. Personer som ble anbefalt, var for eksempel veteraner fra den første Golfkrigen og militært personell.³⁰

Andre indikatorer som underbygger en ubalansert dekning av Irak-spørsmålet, er oppturen for enkelte konsulentfirmaer som formidlet eksperter til debatt- og nyhetsprogrammer. Benador Association (BA) er ett av disse. Under opptrappingen til krigen fikk BAs kunder i uvanlig stor grad innpass på TV-kanaler som ABC, MSNBC, CNN and Fox News. Felles for ekspertene BA formidlet, var deres prokrigsholdning, og at de hadde tilhold i nettverket som ivret for krig mot Irak. Eksempler i så måte var Committee for the Liberation of Iraq, Project for New American Century, American Enterprise Institute, Middle East Forum, The Washington Institute for Near East Policy, The Hudson Institute og Hoover Institute.³¹

Brevet adressert til de store presseselskapene samt tallene fra FAIR, indikerer at fjernsynsselskapene handlet i tråd med vurderingene til konsulentfirmaer som McVay Medias og Frank N. Magid Associates. BA dro nytte av linjevalget og opplevde en boom i etterspørselen etter prokrigskommentatorer. I forlengelsen av dette er det vanskelig å se at det ideelle prinsippet om meningsmangfold ble etterlevd hos fjernsynskanalene. Den klare favoriseringen av aktører med en positiv innstilling til en krig undergraver dette

prinsippet. Når utvalget av aktører som gis anledning til å fremlegge sine standpunkter i en sak blir skjevt, avtar også muligheten til å servere nyhetskonsumentene et mangesidig bilde. Ettersom fjernsynskanalenes linjevalg sammenfalt med Bush-administrasjonens linjevalg, svekkes også den korrigerende rollen pressen ideelt skal ha overfor myndighetene. Fjernsynskanalene stiller i en slik situasjon gjerne færre kritiske spørsmål til makthaverne, noe som kan redusere muligheten for at kritikkverdige forhold avdekkes. Innen politikken finnes det ofte motiver som ikke inngår i offisielle uttalelser. For Irak-spørsmålet fantes det også en rekke mulige motiver som ikke inngikk i administrasjonens begrunnelse for at en krig var nødvendig. Amerikanske oljeinteresser kunne vært et slik motiv. Påtrykk fra ulike pressgrupper som eksempelvis amerikansk våpenindustri, kunne vært et annet. Et tredje interessant forhold kunne vært mulige koplinger mellom personer i administrasjonen og industrien. En presse som lever i tråd med sine ideelle prinsipper, bør alltid søke å lete frem vikarierende motiver i politikken. Når utvalget av de som får ytre seg i en politisk sak, blir ubalansert, og pressens linjevalg sammenfaller med makthaverne, minsker samtidig sannsynligheten for at nettopp vikarierende motiv avdekkes.

Hva fjernsynsseerne faktisk trodde

Fjernsynsmediet var opinionens klart viktigste kilde til informasjon i Irak-spørsmålet.³² Generelt er pressens ideelle rolle å informere om viktige saker, sette et kritisk søkelys på myndighetenes politikk og helst avdekke usannheter, halvsannheter, samt som nevnt vikarierende motiver eller argumenter. Et nærliggende spørsmål blir derfor om

amerikanske fjernsynskanaler faktisk etterlevde disse idealene under deknningen av Irak-spørsmålet. Kjennskap til hva nyhetskonsumentene faktisk trodde under opptrappingen til krigen mot Irak gir, en pekepinn om fjernsynskanalene fulgte sine idealer.

En undersøkelse utarbeidet av University of Maryland gjennom Program on International Policy Attitudes (PIPA), *Misperception – The Media and the Iraq War*, gir et grunnlag for å vurdere om et nyansert nyhetsbilde ble presentert. Undersøkelsens konklusjon er nedslående. Ifølge undersøkelsen var det grunnlag for å hevde at jo mer amerikansk fjernsyn seerne så, desto større var sannsynligheten for at de hadde feilaktige oppfatninger om sentrale deler av Irak-spørsmålet. Med andre ord kunne det påvises klare avvik mellom hva store deler av opinionen faktisk trodde, og hva som syntes å være nærmere de reelle forhold.³³

For å komme frem til denne konklusjonen tok PIPA-undersøkelsen utgangspunkt i tre ulike forhold hvor misoppfatningene ble ansett som betydelige. Det første forholdet var hvorvidt det forelå bevis for at det fantes masseødeleggelsesvåpen i Irak. Det andre forholdet var hvorvidt eventuelle bånd mellom Irak og al-Qaida kunne bevises. Det tredje og siste forholdet var hvorvidt verdensopinionen ville støtte en amerikansk ledet krig mot Irak. I det følgende vil PIPA-undersøkelsens påståtte misoppfatninger belyses.

Ble masseødeleggelsesvåpen påvist i Irak?
En sentral begrunnelse for å fjerne Saddam Hussein med militærmakt var hans angivelige besittelse av operative masseødeleggelsesvåpen. Et høydepunkt i den amerikanske bevisførselen mot Irak kom under utenriksminister Powells

redegjørelse for FNs sikkerhetsråd 5. februar 2003. Powell hevdet her at Irak i hele perioden etter den forrige Golfkrigen systematisk hadde motarbeidet FNs forsøk på å avskaffe landets forekomster av masseødeleggelsesvåpen. I alt 16 FN-resolusjoner hadde ikke resultert i et avvæpnet Irak. Til tross for den strenge embargoen hadde Hussein-regimet greid å skaffe råvarer og materiale tilstrekkelig til å produsere masseødeleggelsesvåpen som kunne anvendes mot vestlige land. Powell la frem en rekke indisier som samlet utgjorde bevis for at Hussein lekte katt og mus med våpeninspektørene. En av flere villedningsmanøvrer Powell trakk frem, var forekomsten av mobile enheter for produksjon av biologiske våpen.³⁴

PIPA-undersøkelsen indikerer at Powells, og de andre i Bush-administrasjonen, forsøk på å bevise masseødeleggelsesvåpnenes eksistens virket. Undersøkelsen slo fast at det var en utbredt oppfatning i den amerikanske opinionen om at det beviselig fantes masseødeleggelsesvåpen i Irak. Den overbeviste delen av opinionen oppfattet videre våpnene som en trussel mot amerikansk sikkerhet. Av majoriteten som trodde bevisene fantes, var igjen et flertall for krig.³⁵

I ettertid synes det høyst tvilsomt at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen eller noe program for å fremstille slike. Innrømmelsene om at verken våpen eller program er påvist har da også kommet på løpende bånd. David Kay, den tidligere lederen for den amerikanske Iraq Survey Group, som hadde som oppdrag å avdekke eventuelle masseødeleggelsesvåpen i postkrigs-Irak, har medgitt at det ikke er gjort noen funn. Kay har også medgitt overfor Senatet at det neppe ville bli funnet noe i fremtiden heller.³⁶

Innrømmelsene fra Kay underbygger at begrunnelsen for krigen var basert på forutsetninger som ikke forelå. Et spørsmål som melder seg her, er hvorvidt amerikansk presse burde ha inntatt en mer kritisk tilnærming til Bush-administrasjonens påstander om forekomsten av våpen og programmer. Det kan synes mye forlangt at amerikansk presse skulle presentere den fulle og hele sannheten omkring masseødeleggelsesvåpnene. Det fantes likevel ulike aktører i USA som i perioden fra høsten 2002, til mars året etter, uttrykte skepsis til masseødeleggelsesvåpnenes eksistens. En av disse var professor ved University of San Francisco, Stephen Zunes. I tidsskriftet *Policy Report* ga Zunes høsten 2002 en omfattende analyse av krigen USA med stor sannsynlighet ville gjennomføre. En del av analysen omhandlet påstandene om irakiske masseødeleggelsesvåpen. Ifølge Zunes fantes det få eller ingen bevis for at Irak var i besittelse av slike våpen. De programmene som forelå tidlig på 1990-tallet var gradvis avvirket. Zunes henviste blant annet til slutningene dratt av International Atomic Energy Agency (IAEA) allerede i 1998. IAEA slo da nærmest fast at Irak ikke lenger hadde noe atomprogram. Zunes viste videre til United Nations Special Commission (UNSCOM), som samme år rapporterte om destruksjonen av store mengder kjemiske våpen, kjemikalier og missiler.³⁷

Analysen Zunes ga av Irak-spørsmålet ble på mange måter bekreftet av FNs våpeninspektører frem mot krigsstart. Verken United Nations Monitoring Verification and Inspection Commission (UNMOVIC) under ledelse av Hans Blix, eller IAEA under ledelse av Mohammed el-Baradai greide å finne våpen eller programmer i Irak.

Tidligere guvernør Howard Dean, og på det tidspunktet høyaktuell som Demokratenes presidentkandidat, var en annen som satte spørsmålsteget ved administrasjonens påstander om masseødeleggelsesvåpen i Irak. Hans synspunkter kom blant annet til uttrykk i et intervju på Public Broadcasting Service (PBS) i februar 2003. Dean var sikker på at Irak ikke hadde atomvåpen, og neppe noe program for fremtidige atomvåpen heller. I den grad Saddam Hussein var i besittelse av biologiske eller kjemiske våpen, utgjorde disse uansett ikke noen trussel mot USA, fremholdt Dean. Som en følge av dette, mente Dean, at USA måtte handle i henhold til folkeretten, og som en del av FN. Dean kritiserte videre måten USA utvidet den frivillige koalisjonen av land som sa seg villige til å delta i et angrep på Irak. Dean mente USA i stor grad kjøpte seg allierte gjennom ulike økonomiske ordninger. Endelig trakk Dean frem inkonsekvensen i den amerikanske sikkerhetspolitikken. Dean mente det fantes større sikkerhetsmessige trusler mot USA enn Irak, og pekte særlig på Nord-Korea og landets reelle atomvåpenprogram. Diktatoren i Pyongyang utgjorde en langt større fare enn diktatoren i Bagdad. Av den grunn ville det ut fra en sikkerhetsvurdering vært mer hensiktsmessig å øke innsatsen for å avvæpne Nord-Korea.³⁸

PIPA-undersøkelsen viser at opinionen hadde festet lit til administrasjonens påstander om at det fantes masseødeleggelsesvåpen. Undersøkelsen betegner dette som en misoppfatning av de reelle forhold. Videre fremheves det at misoppfattelsen i stor grad kan tilbakeføres til skjevheten i pressens dekning av Irak-spørsmålet. Pressen hadde nedprioritert å fremheve synspunktene til tvilerne som

Zunes og Dean. Gjennom en bedre balanse mellom krigstilhengere og krigsskeptikere ville opinionen i større grad ha blitt konfrontert med et større mangfold av meninger og fakta. En bedre balanse ville igjen økt sannsynligheten for at større deler av opinionen ville trukket bevisene i tvil. Større tvil om bevisene kunne igjen øke skepsisen til krig, hvilket igjen ville gjøre de politiske omkostningene større for administrasjonen. Summen av dette er en klar indikasjon på at amerikanske fjernsynskanaler avvek fra pressens egne idealer.

Kunne samarbeid mellom Irak og al-Qaida bevises?

En annen sentral begrunnelse for krigen mot Irak var landets angivelige samarbeid med terrornettverket al-Qaida. En gjennomgang av taler holdt av Bush i perioden etter 11. september frem til mars 2003 viser at et påstått samarbeid mellom Irak og al-Qaida ble tillagt stor vekt. I en tale holdt i oktober 2002 hevdet presidenten at USA var sikre på at et samarbeid forelå. Bush henviste til at de to partene hadde hatt tett kontakt på høyt nivå gjennom en årrekke. Al-Qaida-medlemmer skulle videre ha funnet en frihavn i Irak etter Talibans fall i Afghanistan. Noen av disse igjen var ifølge presidenten forbundet med forsøk på å skaffe biologiske og kjemiske våpen. Irak skulle videre, ifølge Bush, ha lært al-Qaida å lage bomber og dødelige gasser. Bush viste også til at irakiske myndigheter hadde jublet etter terroraksjonene i USA.³⁹

Et problem for Bush er at det synes å foreligge få eller ingen bevis vedrørende et samarbeid mellom al-Qaida og Irak. Det finnes heller ingen bevis for at Saddam Hussein var involvert i terroranslagene 11. september.⁴⁰ Til tross for dette viser PIPA-

rapporten at et flertall i den amerikanske opinion mente at det fantes klare bevis på samarbeid mellom Irak og al-Qaida. Likeledes trodde et flertall i opinionen at Irak var direkte eller indirekte involvert i 11. september-anslagene.⁴¹

Det kan også her synes mye forlangt at amerikanske fjernsynskanaler skulle presentere den fulle og hele sannheten vedrørende et eventuelt samarbeid mellom Irak og al-Qaida. I ettertid kan det likevel være fristende å si at amerikanske fjernsynskanaler i større grad burde dyrket tvilen. Dette er fristende dels fordi ethvert avvik mellom virkeligheten, og det som presenteres, må være problematisk for en presse som søker å etterleve egne idealer. I tråd med pressens idealer skal en mest mulig faktisk fremstilling av virkeligheten være et mål i journalistikken. Et annet forhold som gjør at tvilen burde vært mer dyrket, var at flere aktører i det amerikanske samfunnet festet liten eller ingen lit til at det fantes et samarbeid mellom Irak og al-Qaida.

Professor Zunes talte også her mot administrasjonen gjennom å trekke i tvil påståtte bevis om forbindelser mellom Irak og al-Qaida. I sin begrunnelse pekte Zunes blant annet på at ingen av flykaprerne 11. september var irakere. Videre var ingen sentrale i al-Qaida-ledelsen irakere. Noen pengestrøm fra Bagdad til terrornettverket kunne heller ikke påvises. Et ytterligere poeng Zunes fremhevet, var det usannsynlige i at det sekulære Baath-partiet og de ytterliggående islamistene, under ledelse av Osama bin Laden, kunne finne sammen. At Irak tidligere hadde gitt beskyttelse til terrorister som Abu Nidal, kunne ifølge Zunes heller ikke brukes som bevis for at det forelå et samarbeid.⁴²

Også innen den politiske opposisjonen fantes det flere som tvilte på at det fantes

et samarbeid mellom Husseins regime og bin Ladens terrornettverk. En av disse var Howard Dean. Dean hadde vanskelig for å se Irak som en del av kampen mot internasjonal terror. Den virkelige trusselen var al-Qaida og derfor ville et angrep på Irak være et blindspor. Dean tok snarere til orde for å fokusere på mekanismene som holdt terrornettverket levende. Blant annet trakk han frem forhold som saudiarabisk finansiering av terror. Videre trakk han frem den religiøse ensrettingen i mange islamske lands skolevesen, hvor barn blir indoktrinert til å hate amerikanere, kristne og jøder. Ifølge Dean var dette eksempler på fundamentale forhold som det var nødvendig å gripe tak i for å forebygge fremtidig terror. Et angrep på Irak dreide fokus og ressurser vekk fra de virkelige årsakene til terror, og ville svekke den viktig bekjempelsen av internasjonal terror.⁴³

Til tross for at det fantes alternative argumenter i forhold til spørsmålet om Iraks tilknytning til al-Qaida viser PIPA-rapporten at den amerikanske opinionen i stor grad trodde at forbindelser fantes. Et eksempel fra rapporten viser at i januar 2003 trodde i underkant av 70 prosent at Irak var involvert i terroranslagene 11. september 2001.⁴⁴ En viktig årsak til det PIPA-undersøkelsen vurderer som en feiloppfattelse av relasjonene mellom Irak og al-Qaida i den amerikanske opinionen, må søkes hos pressen. Pressens rolle skal ideelt sett balansere ulike synspunkter opp mot hverandre. Gevinsten av dette ville være at opinionen gjennom mangfoldige og inkluderende meningsbrytninger på TV sikres et bredt utgangspunkt for egen meningsdannelse. Favoriseringen av aktører med en positiv holdning til krig, på bekostning av meningsbærere som Zunes og Dean, bidrar til å forklare

misoppfatningene som festet seg i den amerikanske opinionen.

Hva mente omverdenen?

I tråd med pressens ideal skal et mangfold av meninger bli presentert. Hva omverdenen mente om Irak-spørsmålet er således sentralt. Spenningene som kom til syne i FNs sikkerhetsråd høsten 2002, og i tiden frem til mars 2003, åpenbarte ulike syn på hvilke virkemidler som burde ha blitt anvendt for å påvirke Saddam Hussein. Gjennom drøftingene i Sikkerhetsrådet ble argumenter for og mot en krig løftet frem. Parallelt med de diplomatiske prosessene vokste den folkelige antikrigsbevegelsen seg stor verden over, ikke minst i Europa. I forhold til idealet om meningsmangfold er det interessant å belyse hvorvidt amerikanske fjernsynskanaler presenterte de krigsskeptiske nasjonenes, og den folkelige antikrigsbevegelsens, argumenter mot et militært angrep på Irak.

PIPA-rapporten viste at opinionen i USA i stor grad trodde at omverdenen støttet en krig. Rapporten beskriver en slik forståelse som en misoppfatning av hva verdensopinionen egentlig mente. Bare vel 40 prosent av opinionen i USA trodde at verdensopinionen var mot bruk av militærmakt. Majoriteten av de som trodde omverdenen støttet USA, var igjen for krig mot Irak. Oppfattelsen om holdningene i verdensopinionen var relativt uendret selv etter at Sikkerhetsrådet i FN vinteren 2002–2003 ikke greide å samle seg om en resolusjon som åpnet for bruk av militærmakt. Av det mindretallet som hadde et mer korrekt bilde av omverdenens holdninger til en krig, støttet mindre enn en tredjedel den amerikanske presidentens linje.⁴⁵

PIPA-rapportens konklusjoner avdekket

med andre ord et avvik mellom den internasjonale stemningen i Irak-spørsmålet, og hva den amerikanske opinionen faktisk trodde om verdenen mente. Mye av forklaringen på at den amerikanske opinionen feiloppfattet hva om verdenen mente, kan tilbakeføres til at amerikanske fjernsynskanaler tonet om verdenens argumenter ned. I tillegg vet vi at amerikanske fjernsynsseere praktisk talt ikke ser på utenlandske kanaler, og således er prisgitt egne kanalers dekning av hva om verdenen måtte mene.

Hva om verdenen mente fremsto derfor for fjernsynspublikummet i liten grad som et ytre korrektiv til den amerikanske Irak-politikken. Når sentrale krigsskeptiske land som Frankrike, Tyskland, Kina og Tyrkia likevel ble nevnt, var det gjerne i en negativ sammenheng. Illojalitet og feighet var to begreper som i flere sammenhenger ble benyttet.⁴⁶ Også Bush' utsagn om at de som ikke er med oss, er mot oss, bidro til å skape en kløft mellom USA og land som tok avstand fra en krig.

En interessant innrømmelse i forhold til nedtoningen av hva om verdenen mente ble, i november 2003 gitt av den amerikanske journalisten Paul Starobin i det politiske ukebladet *National Journal*. Starobin slo fast i artikkelen "The French were right" at USA i større grad burde ha lyttet til franskmennene før vedtaket om en eventuell krig ble fattet. Sentralt i den franske argumentasjonen var at Irak ikke fremsto som noen umiddelbar fare siden masseødeleggelsesvåpen ikke var funnet. En FN-resolusjon som åpnet for et militært angrep, var derfor en politisk umulighet for regjeringen i Paris.⁴⁷

Et annet interessant argument fremført av franskmennene var at en demokratisering av det muslimske Irak kunne bli en lang og blodig prosess. Ifølge

Starobin var de franske argumentene tuftet på egne dyrekjøpte erfaringer i den langvarige og blodige uavhengighetskrigen i Algerie. En okkupant vil aldri lykkes i sine forsetter dersom befolkningen gjør motstand. Dette synet står i kontrast til den situasjonen amerikanerne forutså etter krigens slutt, der irakerne ville hilse den amerikanskledede koalisjonen velkommen.⁴⁸

Starobin trakk også frem franskmennenes lange erfaring med islamskfundert terror. Frankrike har i flere tiår vært åsted for islamskfunderte terroraksjoner, samtidig som islamske terrorgrupper har oppholdt seg på fransk jord. Frankrike har derfor, i motsetning til USA, lang erfaring med islamsk terror og har således gode forutsetninger for å si noe om hvordan problemet burde håndteres. Et siste fransk motargument, som ble trukket frem av Starobin, var at en krig mot Irak kunne føre til mer frustrasjon og bitterhet i Den arabiske verden. En krig ville gi ny næring til hatet mot Vesten, og følgelig forsterke terroren som problem.⁴⁹

I ettertid er det lett å se at de franske innvendingene mot krigen i Irak var relevante og fanget inn flere av problemene USA har møtt etter at den militære kontrollen ble etablert. Det er derfor et tankekors at amerikanske fjernsynskanaler i så liten grad fokuserte på de franskes, så vel som andre internasjonale aktørers, motforestillinger mot krigen. Dersom den amerikanske opinion i større grad hadde blitt presentert for meningsmangfoldet som fantes på den internasjonale arena, er det ikke usannsynlig at dette ville ha bidratt til en større skepsis til en krig. Viktige sider vedrørende konsekvensene av en invasjon i Irak ble ikke belyst i særlig omfang, hvilket bidro til en forenklet og unyansert fremstilling av et komplekst spørsmål. En

presse som handler i tråd med egne idealer skal nettopp unngå at de ulike sidene ved komplekse spørsmål ikke kommer frem.

Fjernsynsdekningen - et forsvar av demokratiske verdier

Hvem som fikk ytre seg, og foreliggende misoppfatninger rundt sentrale deler av Irak-spørsmålet, underbygger som vi har sett at de amerikanske fjernsynskanalerne ikke etterlevde sine idealer under dekningen av Irak-spørsmålet. Bildet er likevel langt fra entydig. Det finnes også argumenter for at amerikanske fjernsynskanalers dekning av Irak-spørsmålet nettopp hadde pressens ideelle samfunnsrolle som ledestjerne. Slike argumenter kan forsvares gjennom å fokusere på den plikt som også påhviler pressen når nasjonale sikkerhetsinteresser står på spill.

Fjernsynskanalerens dekning av Irak-spørsmålet må dels forstås med utgangspunkt i 11. september 2001. Bush' umiddelbare svar på terrorangrepene var å erklære krig mot terror. Ariel Cohen ved The Heritage Foundation i Washington D.C. har utdypet de sikkerhetsmessige utfordringene USA har stått overfor etter 11. september. Ifølge Cohen var krigen mot islamsk terror en krig om idéer og verdier. Bruk av terrorisme for å oppnå politiske eller religiøse mål truer det amerikanske samfunnets eksistens. Krigen mot terror er derfor et forsvar mot alt som gjør USA så attraktivt for resten av verden: frihet, likhet, muligheter og streben etter lykke. Av den grunn er krigen mot terror, ifølge Cohen, en krig verken USA som nasjon eller den frie presse har råd til å tape.⁵⁰

I en krigssituasjon forventes det at pressen støtter opp om den sittende administrasjonen. Denne forventningen er dels forankret i Konstitusjonen, hvor det

innledningsvis understrekes at et felles ansvar påhviler alle i det amerikanske samfunnet om å bidra til rikets sikkerhet og forsvar. Konstitusjonens forventning om å støtte administrasjonen i krise og krig utfordrer vedlegget som omhandler pressefrihet. Målsetningene står i utgangspunktet ikke i et motsetningsforhold, men kan i tider hvor nasjonen er involvert i en krise eller en krig, kunne trekke i ulike retninger.⁵¹ Det er likevel nettopp plikten som påhviler pressen i en krise eller krigstilstand som av enkelte benyttes til å forsvare dekningen av Irak-spørsmålet. Pressens plikt til å støtte den sittende administrasjonen vil måtte innebære at pressen blir mer selektiv med tanke på meningsmangfold og debatt. Fremfor å være en motmakt til administrasjonen skal pressen i slike situasjoner bidra til nasjonalt samhold og nasjonal enhet.⁵²

Pressens dekning av så vel krigen mot terror som selve Irak-spørsmålet, må også ses i sammenheng med politiske vedtak som har utfordret demokratiske rettigheter i det amerikanske samfunnet. Sentralt her er at virkemidlene i krigen mot terrorisme ble utvidet av Kongressen gjennom godkjenningen av Patriot Act i oktober 2001. Lovendringene som kom gjennom Patriot Act, etablerte et romsligere juridisk handlingsrom for å tilpasse virkemidlene i kampen mot terror. Patriot Act utvidet blant annet amerikanske sikkerhets- og etterretningsorganers mulighet til å samle inn informasjon og gjennomføre både etterforskning og pågripelser av mistenkelige personer.⁵³ Indirekte spilte Patriot Act også på fedrelandssinnet, og gjorde det vanskelig for de som mente at myndighetene gikk for langt i forhold til individenes frihet og rettigheter. Å bli stemplet som upatriotisk, fremsto for

mange som problematisk. Ikke minst gjaldt dette amerikanske fjernsynskanaler, som fryktet at et illojalt og unasjonalt stempel kunne få seere til å velge dem vekk.

Bill O'Reilly, som leder aktualitetsprogrammet *The Factor* på FOX, var en av dem som mest markant har frontet at pressen bør kjenne seg kallet til å støtte opp om administrasjonens linjevalg både i den helhetlige krigen mot terror generelt, og i Irak-spørsmålet spesielt. I sin bok *Who's Looking for You?* begrunner han sin egen kanals linjevalg. Han innrømmer i boken at FOX la seg på en patriotisk linje. FOX lot nasjonens og borgernes sikkerhetsinteresser være styrende for dekningen av Irak-spørsmålet. Ifølge O'Reilly var Saddam Hussein en potensiell trussel mot USA. Regimets besittelse av større mengder udetekterte masseødeleggelsesvåpen, forståelsen av Irak som en frihavn for terrorister og et sted hvor terrorister kunne tilkomme masseødeleggelsesvåpen inngikk i O'Reillys begrunnelse for at USA var truet. O'Reilly fremholdt at det var riktig av USA å handle på egen hånd ettersom verken andre land eller FN egentlig var til å stole på. Motivasjonen til land som Frankrike, Tyskland, Russland og Kina var å ivareta egne kommersielle snarere enn å støtte USA i kampen mot terror. Av den grunn ble det ekstra viktig at alle i det amerikanske samfunnet, herunder pressen, stod samlet i kampen mot islamsk terror.⁵⁴

Med utgangspunkt i O'Reillys fremstilling var fjernsynskanalenenes dekning av Irak-spørsmålet et forsvar av både demokratiske verdier og den nasjonale sikkerheten. Implisitt i denne fremstillingen ligger det at selv om dekningen av Irak-spørsmålet innskrenket meningsmangfoldet, var formålet likevel å sikre det frie samfunn og følgelig den frie

presse. Når pressen brøt med sin ideelle samfunnsrolle, ble dette i forlengelsen av O'Reillys fremstilling gjort i forsvar for de samme prinsippene som inngår i den ideelle samfunnsrollen. Avvikene skulle bare være forbigående, og når unntakstilstanden var over, kunne den frie pressen igjen virke i henhold til egne idealer. Summen av O'Reillys beskrivelse blir derfor at amerikanske fjernsynskanaler faktisk la til grunn pressens idealer også under dekningen av Irak-spørsmålet frem til utbruddet av krigen i mars 2003.

Økonomiske drivkrefter

Amerikanske fjernsynsstasjoner søker å generere profitt i et konkurranseutsatt marked.⁵⁵ Nettopp dette forholdet utfordrer idealene om en mangfoldig og kritisk presse. Et interessant spørsmål i så måte er om det var mulig for amerikanske fjernsynskanaler å ikke ha en krigsorientert linje i Irak-spørsmålet, dersom inntjeningsmålsettingene skulle oppfylles. I forlengelsen av dette er også eierstrukturene til amerikanske fjernsynsselskaper av interesse. På denne bakgrunn melder minst ytterligere tre spørsmål seg. Et spørsmål er hvorvidt eierstrukturene påvirker fjernsynsdekningens form og innhold. Et annet spørsmål er hvorvidt den prokrigspregede dekningen frem til 20. mars 2003 var økonomisk motivert. Et siste spørsmål, som tar utgangspunkt i det forrige, er hvorvidt en iverksatt krig ble vurdert rent kommersielt.

Eierstrukturene

Amerikanske fjernsynskanaler eies av noen av verdens største selskaper som Walt Disney, General Electric, Viacom, AOL TimeWarner, News Corporation og Microsoft. Eierstrukturene i den

amerikanske fjernsynsverdenen har skapt bekymring i forhold til overholdelsen av en fri og objektiv presse. Når pressens eierstrukturer har tendert mot økt konsentrasjon av store selskaper, som igjen består av et konglomerat av ulike eierinteresser i ulike sektorer, reises også spørsmålet om pressens uavhengighet. En innvending mot eierstrukturene er at fjernsynskanalene vanskelig kan ha en dekning som kan skade andre deler av eierstrukturenes eierinteresser. En annen innvending kan være at sendingene bærer preg av å profilere eierstrukturens interesser i ulike sammenhenger, som igjen legger føringer for sendingenes form og innhold. Ettersom det sås tvil om eierstrukturenes påvirkning av pressens handlingsrom, er dette i seg selv et forhold som bidrar til å svekke pressens generelle troverdighet.

Journalist i *Washington Post*, Paul Fahri, er en av dem som har tatt opp utfordringene eierstrukturene skaper i forhold til etterlevelsen av pressens ideelle samfunnsrolle. Problemet, slik Fahri fremstiller det, er nettopp at pressen eies av store selskaper, som stadig blir større gjennom oppkjøp og fusjoner. Konsentrasjonen av eierskap bidrar til å redusere mangfoldet i pressen. Når nyhetspressen igjen kontrolleres av store konglomerater, med eierinteresser i en rekke industrier, vil presseorganenes handlingsrom lett kunne bli innskrenket som en følge av eierstrukturens tverrindustrielle interesser.⁵⁶ Problemet kan være voksende dersom Federal Communication Commissions (FCC) forslag om en videre liberalisering av eierskapsreglene i det amerikanske TV-markedet vinner frem. Dersom FCCs forslag får flertal i Kongressen vil ett selskap kunne kontrollere opp til 45

prosent av det nasjonale TV-markedet.⁵⁷

Eierstrukturer og pressens handlingsrom i forhold til å etterleve sine idealer er et stort og komplekst problemområde. I det gjennomgåtte kildematerialet er det vanskelig å kunne påvise omfanget av eventuelle føringer eierstrukturene måtte ha lagt for fjernsynsselskapenes dekning av Irak-spørsmålet. Likevel bidrar eierstrukturene i den amerikanske medie verdenen til å undergrave tilliten til den frie, uavhengige presse. Dette generelle problemet må også legges til grunn når fjernsynsselskapenes dekning av Irak-spørsmålet analyseres.

Kommersielle hensyn under opptrappingen til krigen

Tidligere visepresident i CNN, Frank Sesno, har innrømmet at kommersielle hensyn var sentrale for fjernsynskanalenes linjevalg i Irak-spørsmålet. Sesno mente at pressedekning av Irak-spørsmålet hadde vært for selektiv. Særlig trakk han frem to eksempler hvor pressen bevisst nedtonet viktige sider av Irak-spørsmålet i frykt for uheldige økonomiske konsekvenser. Et forhold var at TV-kanalene i stor grad unnlot å presentere hva land som Frankrike, Tyskland, Kina, Japan og Tyrkia mente i Irak-spørsmålet. Det andre forholdet var at en kritisk tilnærming til administrasjonens motiver og begrunnelse for krigen bevisst ble dysset ned. Nedtoningen av de to forholdene var ifølge Sesno motivert ut fra frykten for å miste seeropplutning.⁵⁸

Som tilbyder av et produkt, er det vesentlig for fjernsynskanalene å kartlegge hva markedet ønsker. Antall seere og sammensetningen av seerne er igjen avgjørende for annonsørens interesse. Kartleggingen av markedet ble dels utført av de allerede nevnte konsulentfirmaene

McVay Medias og Frank N. Magid Associates. Deres anbefaling vedrørende vinklingen på Irak-spørsmålet var ikke til å misforstå: støtt nasjonens krig – og spill ned protestene mot krigen. For mye fokus på motstanderne av en krig ville skade TV-stasjonenes økonomi. Rådene fra disse konsulentfirmaene var dels basert på ulike seerundersøkelser, hvor slutningen var at seerne foretrakk en positiv tilnærming til den forestående krigen. Disse undersøkelsen ble igjen sett i forhold til ulike meningsmålinger, som viste at 70–75 prosent av den amerikanske befolkningen, under gitte forutsetninger, var for krig.⁵⁹

Bruk av markedsundersøkelser som grunnlag for dekningen av Irak-spørsmålet, er problematisk i forhold til pressens troverdighet. Pressen skal i utgangspunktet fremstå som en kritisk samfunnsvokter, men gjennom å rette seg etter hva publikum ønsker fremstår snarere pressen som et markedstilpasset produkt. Det seerne bør få se, med utgangspunkt i pressens ideelle samfunnsrolle, blir således erstattet av hva seerne har lyst til å se. Journalistikken som utøves beveger seg således vekk fra den rollen pressen ideelt skal ha.

Ønsket om høye seertall ser med andre ord ut til å ha lagt klare føringer for dekningen av Irak-spørsmålet. Følgelig ble også pressens ideelle samfunnsrolle utfordret. Siden en positiv holdning til en kommende krig ble vurdert lønnsom, kunne prinsippet om meningsmangfold vanskelig etterleves. Siden de kommersielle fordelene ved å ha en prokrigsdekning sammenfalt med administrasjonens linje, bidrar dette igjen til å forklare hvorfor fjernsynskanalerne helst unngikk å stille kritiske spørsmål til Bush, Rumsfeldt, Cheney og andre aktørers standhaftighet i forhold til at militærmakt kunne løse Irak-

problemet. Videre medvirker de kommersielle målsetningene til å forklare hvorfor både andre lands regjeringer og antikrigsbevegelsenes skeptiske holdninger i Irak-spørsmålet ble tonet ned. Et produkt av dette er igjen at det ble lagt til rette for misoppfatninger i en opinion som bare fikk presentert deler av en større og komplisert virkelighet. Markedets krav tilsa med andre ord et linjevalg hvor meningsmangfold, debatt, samfunnskritikk og en kritisk tilnærming til maktøverne ble prioritert ned. Å påberope seg at linjevalget var motivert ut fra en nasjonal plikt som følge av at landet var involvert i en krig mot internasjonal terror, svekkes dersom det holdes opp mot de økonomiske drivkreftene som i så stor grad legger premissene for amerikanske fjernsynsselskaper. Det er nok mer sannsynlig at fjernsynskanalerne etterlevelse av pressens ideelle samfunnsrolle kom til kort på bekostning av kommersielle interesser.

Krig som inntektskilde

Fjernsynskanalerne positive tilnærming til bruk av militærmakt under opptrappingen mot krig, var som vist mye motivert ut fra ønsket om økt seeropplutning.

Fjernsynskanalerne eventuelle motiver og drivkrefter i Irak-spørsmålet må i tillegg vurderes ut fra hvilke inntektsmuligheter selve krigen kunne gi. I spørsmålet om fjernsynskanalerne etterlevde pressens ideelle samfunnsrolle i Irak-spørsmålet, må derfor også kanalerne forhåpninger om fortjeneste under en krig belyses.⁶⁰ I forlengelsen av dette spørsmålet er det interessant om den positive dekningen under opptrappingen til krigen var motivert nettopp ut fra potensielle inntjeningsmuligheter under en krig. En tilnærming til disse spørsmålene kan gjøres

på minst to måter. En tilnæringsmåte er å ta utgangspunkt i den harde konkurransen som råder i det amerikanske TV-markedet, mens en annen er å ta utgangspunkt i de omfattende forberedelsene som ble gjort for å kunne dekke krigen.

Det er gjerne de store sakene som gir best fortjeneste hos fjernsynskanalene, og særlig gjelder dette kabelselskapene. En krig mot Irak ville gi en mulighet til å vinne markedsandeler.⁶¹ Ikke minst hadde CNN store forventninger til den kommende krigen. CNNs gjennombrudd kom i forbindelse med den første Golfkrigen. Den gang var kanalen i realiteten uten konkurranse. Gjennom en tilnærmet sanntidsdekning av krigsbegivenhetene kunne kanalen tilby et nytt og unikt fjernsynsprodukt.

Kanalens ledende rolle i markedet ble utfordret i siste halvdel av 1990-tallet. Etableringen av FOX og MSNBC var mye av årsaken til dette. FOX har hatt en eventyrlig utvikling siden oppstarten i 1996. Kanalen har vokst seg stadig større og har særlig profittert på dekningen etter terroranslagene 11. september. FOX har ifølge enkelte kritikere innført en type journalistikk som tilsidesatte tradisjonell objektiv pressedekning. Journalistikken har vært preget av å støtte høyresiden i amerikansk politikk, hvilket har gitt seg utslag i at Bush-administrasjonens sikkerhetspolitiske initiativ har blitt støttet. En bevisst bruk av visuelle virkemidler som flagg og bannere, forsterker kanalens patriotiske tilnærming. Kanalens suksess nådde en viktig milepæl i januar 2002 da de klatret til topps på kabelkanalenes ratingliste.⁶² En tredje nyhetsorientert kabelkanal, MSNBC, var spådd å bli en suksess, mye fordi kabelkanalen var eid av et av verdens største selskaper, Microsoft. Selv om markedsandelen aldri ble som

forventet, har MSNBC etter etableringen i 1996 likevel greid å bli den tredje største nyhetsorienterte kabelkanalen i USA.

CNNs håp var at en ny krig i Golfen ville gjøre det mulig å gjenerobre sin tidligere dominans i markedet. Håpet var at merkevaren CNN skulle vekke tillit blant potensielle seere både hjemme og ute. CNN-strategene så også fordelene ved å kjøre en patriotisk linje, ikke minst for å utligne det forspranget FOX hadde fått etablert. Linjevalget til CNN ga næring til beskyldninger mot amerikanske fjernsynskanaler om å ha latt seg "FOX-ificere". Blant andre Sesno hevdet dette. Det Sesno og de andre mente med dette var, at sendingene også i de andre kanalene ble mer populistiske, og behandlet administrasjonens Irak-politikk relativt ukritisk.⁶³ MSNBC ser ut til å ha tenkt mye på samme måte, hvilket synliggjøres gjennom en bevisst profil som i større grad skulle appellere til de konservative i USA.⁶⁴

En krig i Irak ville være en stor sak som høyst sannsynlig ville øke den generelle seertilslutningen. Større seertall ville også gjøre inntjeningspotensialet i TV-markedet større. Krigen ville ved siden av å vinne flere seere, også være en mulighet til å vinne markedsandeler fra konkurrerende kanaler. Som en følge av dette hadde amerikanske fjernsynskanaler en interesse av at krigen ble realisert. Prokrigslinjen som preget kanalene under opptrappingen til krigen, må således ses i sammenheng med interessen kanalene hadde av en realisert krig. Meningsmangfold og kritisk journalistikk ble lett tonet ned i en slik situasjon. Den potensielle fortjenesten under en krig ga fjernsynskanalene et motiv for å ikke etterlevde pressens idealer.

Innsatsfaktorer for krigsdekning

Spørsmålet om fjernsynsselskapenes forberedelser til krig la føringer for dekningen av Irak-problemet må ses i sammenheng med de kommersielle interessene. Forberedelsene til krigsdekningen pågikk over lang tid, og etableringen av et apparat for gjennomføring av dekningen var omfattende. NBC hadde for eksempel brukt nesten et helt år på å planlegge hvordan de skulle overvinne sine konkurrenter. Kanalen hadde satset stort på å sikre seg et teknologisk overtak som skulle bidra til at deres og MSNBCs sendinger fanget seere på bekostning av konkurrentene. Forbedret teknologi skulle sikre direkteendinger av høy kvalitet fra slagmarken. Blant annet skulle teknologiske nyvinninger bedre overføringen av direktefilming fra kjøretøyer under fremrykning.⁶⁵

Også CNN hadde i flere måneder forut for krigen gjort omfattende forberedelser. I alt skulle 250 reportere, kamerafolk, teknikere og annet personell plasseres i regionen. Videre måtte det investeres i nødvendige fasiliteter og utstyr. Et overslag over kanalens krigsbudsjett var i størrelsesorden 30 millioner dollar.⁶⁶

Med andre ord gjorde de enkelte fjernsynsselskapene omfattende og kostbare forberedelser i forkant av krigen mot Irak. Formålet med innsatsfaktorer er for kommersielle bedrifter å sikre fremtidig fortjeneste. Slik tenkes det også hos de som tilbyr fjernsynssendinger. I forlengelsen av dette bør spørsmålet stilles om fjernsynskanalenes positive tilnærming til en krig mot Irak var motivert ut fra å sikre gevinsten av de investeringer som ble gjort forut for krigen. Når planene for forberedelsene til krigsdekningen begynte å rulle, kunne muligheten for at krigen uteble virke inn på dekningen av opptrappingen

til krigen. For å sikre at investeringene kom til nytte, hadde fjernsynskanalene en reell mulighet til å påvirke den politiske beslutningen om å gå til krig. Gjennom å ha en positiv dekning av krigen, og således bidra til å forme den amerikanske opinionen, ble det lettere for Bush-administrasjonen å erklære krig. Fjernsynskanalenes rolle som del av den fjerde statsmakt, har i det minste et troverdighetsproblem også her. Det finnes likevel lite i det gjennomgatte kildematerialet som kan bekrefte at de ressurskrevende forberedelsene til krigen påvirket selve dekningen av Irak-spørsmålet frem til krigen startet. Likevel er den ubalanserte dekningen av opptrappingen til Irak-krigen i det minste en indikator på at sendingenes form var påvirket av de potensielle inntjeningsmulighetene en krig kunne gi.

Konklusjon

I denne studien har det blitt drøftet om de store amerikanske fjernsynskanalene etterlevde pressens egendefinerte ideelle samfunnsrolle under opptrappingen til Irak-krigen våren 2003. Studien tar for seg kanalene ABC, CBS, NBC, FOX, CNN og MSNBC. Med pressens ideelle samfunnsrolle forstås her ivaretagelse av oppgaver som informasjonsformidling, debatt, avdekking av kritikkverdige forhold, i tillegg til å være en arena hvor et mangfold av meninger kommer til uttrykk.

Problemstillingen er særlig relevant fordi fjernsynet var den amerikanske opinionens klart viktigste kilde til informasjon i Irak-spørsmålet. Administrasjonens Irak-politikk ble i praksis formidlet til befolkningen gjennom TV-ruta. Pressens viktigste funksjon er å være et korrektiv til myndighetens utøvelse av makt. Den

korrigerende rollen sikres gjennom kritisk journalistikk og inkluderende meningsbrytninger, noe som skal sikre opinionen et bredest mulig grunnlag for å vurdere politiske saker. I denne studien fremgår det at amerikanske fjernsynskanalers dekning av Irak-spørsmålet i stor grad avvek fra pressens ideelle samfunnsrolle, og fremsto mer som et mikrofonstativ for presidentens Irak-politikk.

En viktig indikator på avviket fra det ideelle var at fjernsynskanalerne ikke lot et representativt utvalg av amerikanske meningsbærere kom til orde. Det var aktører som støttet Bush-administrasjonen i spørsmålet om krig som i overveiende grad ble gitt mulighet til å ytre seg på fjernsyn. Amerikanske krigsmotstandere slapp i uforholdsmessig liten grad til. Det fantes innbyrdes forskjeller hos de respektive kanalene, men ingen brøt med hovedtendensen. Resultatet av denne skjevheten var at fjernsynskanalerne ikke handlet i tråd med ideelle presseprinsipper som å tilrettelegge for meningsmangfold og ha en kritisk tilnærming til myndighetenes politikk.

Mangelen på meningsmangfold og kritisk journalistikk bidrar også til å forklare de omfattende misoppfatningene som fantes i den amerikanske opinionen vedrørende sentrale deler av Irak-spørsmålet. Blant annet trodde en stor del av den amerikanske opinionen at det fantes bevis for at Irak hadde masseødeleggelsesvåpen. Samtidig mente et flertall at det forelå et samarbeid mellom Irak og al-Qaida – 70 prosent trodde at Irak var direkte involvert i terroranslagene 11. september 2001. Det er mye forlangt å forvente at fjernsynskanalerne skulle presentere den endelige sannheten omkring masseødeleggelsesvåpnene og tilknytningen

til al-Qaida. Likevel burde en presse som søker å etterleve sin ideelle samfunnsrolle, i sterkere grad dyrket tvilen. Tvilen bør alltid dyrkes, ettersom ethvert avvik mellom virkeligheten og det som presenteres, må være problematisk for en presse som søker å etterleve egne idealer. Stikk i strid med pressens ideal bidro de amerikanske fjernsynskanalerne til å forsterke misoppfatningene omkring sentrale deler av Irak-spørsmålet.

En tredje misoppfatning som var utbredt i den amerikanske opinionen, var at omverdenen ville støtte en krig mot Irak. En slik feiloppfatning av omverdenens syn på Irak-spørsmålet kan i stor grad forklares ut fra at amerikanske fjernsynskanaler bevisst tonet ned mangfoldet av meninger på den internasjonale arena. Også her opptrådte fjernsynskanalerne i strid med pressens idealer. Gjennom en mer balansert dekning av det internasjonale meningsmangfoldet, er det ikke usannsynlig at det ville ha medført en større skepsis til krig. Viktige sider vedrørende konsekvensene av en invasjon av Irak ble ikke belyst i særlig omfang, hvilket resulterte i en forenklet og unyansert fremstilling av et komplekst spørsmålet.

Det er likevel ikke entydig at pressen unnlot å etterleve sin egen ideelle samfunnsrolle. En begrunnelse for den enfoldige og ukritiske dekningen av Irak-spørsmålet var plikten til å bidra til nasjonens sikkerhet. Utgangspunktet her var at i krigen mot terror måtte alle i det amerikanske samfunnet stå samlet. Implisitt i denne argumentasjonen ligger det at selv om dekningen av Irak-spørsmålet innskrenket meningsmangfoldet, var formålet likevel å sikre det frie samfunnet og følgelig den frie presse. Avvikene ville bare være

forbigående, og når krigen mot terror var vunnet, skulle pressen igjen virke i samsvar med egne idealer.

Det er likevel mer sannsynlig at rene kommersielle interesser la premissene for dekningen av Irak-spørsmålet hos amerikanske fjernsynskanaler, enn at plikten til å bidra til å sikre nasjonens sikkerhet gjorde det. Gjennom markedsundersøkelser kom det frem at et flertall av seerne ønsket en patriotisk og positiv dekning av en eventuell krig. Siden en positiv tilnærming til en kommende krig ble vurdert lønnsom, ble prinsippet om meningsmangfold og kritisk journalistikk vanskelig å etterleve. I tillegg ville selve krigen bli en sak som gav muligheter for inntjening. Også disse forholdene ser ut til å ha lagt føringer for sendingene. Siden de kommersielle fordelene ved å ha en prokrigsdekning sammenfalt med administrasjonens linje, bidrar dette igjen til å forklare hvorfor fjernsynskanalene helst unngikk å stille kritiske spørsmål til Bush-administrasjonens Irak-politikk. Videre medvirker de kommersielle målsetningene til å forklare hvorfor både andre lands regjeringer og antikrigsbevegelsenes skeptiske holdninger i Irak-spørsmålet ble tonet ned. Et produkt av dette igjen er at det ble lagt til rette for misoppfatninger i en opinion som bare fikk presentert deler av en større og komplisert virkelighet. Markedets krav tilsa med andre ord et linjevalg hvor meningsmangfold, debatt og en kritisk tilnærming til makthaverne ble prioritert ned.

Kilder

Bøker

- Eide, Elisabeth & Ottosen, Rune (red.) (2002): *Krigens retorikk – medier, myter og konflikter etter 11. september*. Oslo: Cappelen Forlag.
- Heuvel, Katrina van den (red.) (2002): *A just response – The Nation – On terrorism, Democracy and September 11, 2001*. New York: Thunder's Mouth Press/Nations Books.
- Knightley, Philip (2000): *The first casualty – the war correspondents as hero and mythmaker from the Crimea to Kosovo*. London: Prion Books Ltd.
- Kjølberg, Anders & Bull, Bernt (red.) (1998): *Sikkerhetspolitisk tenkning i en ny tid – fra enhet til mangfold*. Oslo: Europa-programmet.
- Neumann, Iver B. (red.) (2002): *Global politikk – krig, diplomati, handel og nyhetsformidling i praksis*. Oslo: Cappelen akademiske forlag.
- O'Reilly, Bill (2003): *Who's Looking Out for You?* New York: Broadway Books.
- Rampton, Sheldon & Stauber, John (2003): *Weapons of Mass Deception – The Uses of Propaganda in Bush's War on Iraq*. London: Constable and Robinson Ltd.
- Thune, Henrik (2003): *Krigsdansen – historien om Saddam Husseins fall*. Oslo: Cappelen forlag.
- Thussu, Daya Kishan & Freedman, Des (2003): *War and the Media*. London: SAGE Publication Ltd.

Artikler

- Cohen, Ariel (2003): "Promoting and Democracy: Fighting the War of Ideas Against Islamic Terrorism", *Comparative Strategy*, 22 (3), s. 207–21.
- Eichenberg, C. (2003): "Gender Differences in Public Attitudes toward

the Use of Force by the United States, 1990–2003", *International Security*, 28 (1), s. 110–141.

- Barry, John & Hosenball, Mark (2004): "What went wrong?", *Newsweek*, CXLII (6), 10–16.
- Ottosen, Rune (2002): "Pressefrihet under press etter 11. september", *Redaktørforeningens årbok 2002*.
- Thune, Henrik (2001): "Media og krise", *Internasjonal Politikk* 59(4).
- Thune, Henrik (2003): "Den tredje golfkrigen – bakgrunn og motiver", *NUPI – Hvor hender det?* 3 (16), s. 1–4.
- Sambrook, Richard (2003): "Military and the Media", *Rusi Journal*, 148 (4), s. 40–45.

Internettbaserte kilder

- Web 1: Bastic, Jasna (2003): *Responsibility of Media in War Time*. www.russfound.org (23.09.03)
- Web 2: Ghadban, Najib (10.08.03): *The war on Iraq: justifications and motives*. <http://english.aljazeera.net> (25.09.03)
- Web 3: Cook, John (21.08.03 – oppdatert 19.08.03): *Military, media meet off battlefield to debate war coverage*. www.centredaily.com (26.09.03)
- Web 4: *Some Critical Media Voices Face Censorship* (03.04.03): Fairness & Accuracy In Reporting (FAIR). www.fair.org (26.09.03)
- Web 5: *Bush Uranium Lie Is Tip of the Iceberg* (18.07.03): Fairness & Accuracy In Reporting (FAIR). www.fair.org (26.09.03)
- Web 6: Michaels, Henry (05.03.03): *Pentagon, media agree on Iraq war censorship*. World Socialist Web Site www.wsws.org (26.09.03)
- Web 7: Rendal, Steve & Broughel, Tara (2003 – May/June): *Amplifying Officials, Squelching Dissent – FAIR*

-
- study finds democracy poorly served by war coverage.* Fairness & Accuracy In Reporting (FAIR). www.fair.org (26.09.03)
- Web 8: Solomon, Norman (17.04.03): *Media and the Politics of Empathy.* Media Beat. www.fair.org (26.09.03)
- Web 9: Kessler, Glenn (12.01.03): *US Decision On Iraq Has Puzzling Past.* www.washingtonpost.com (29.09.03)
- Web 10: Bennett, Lance (28.08.03 – oppdatert 19.05.04): *The perfect storm? The American media and Iraq.* www.opendemocracy.net. (29.09.03)
- Web 11: *Statement of Principles* (07.04.97): Project for New American Century. www.newamericancentury.org (29.09.03)
- Web 12: King, John (28.03.03): *White House: Bush frustrated with media coverage of war.* <http://edition.cnn.com> (02.10.03)
- Web 13: Clarke, Victoria (10.03): *Striking a balance: Governments need vs Those of the Media.* Columbia Journalism Review. www.cjr.org (04.10.03)
- Web 14: Krugman, Paul (30.07.03): *Bush and Blair, so far, face different fates.* International Herald Tribune. <http://iht.com> (06.10.03)
- Web 15: Stewart, Joseph M. (2003 – March 16): *Selling a war.* www.newwartimes.com (06.10.03)
- Web 16: Lobe, Jim (02.10.03): *TV News Bad for Truth About Iraq.* Inter Press Service News Agency. www.ipsnews.net (06.10.03)
- Web 17: *Misperceptions, the Media and the Iraq War.* (02.10.03): Program on International Policy Attitudes – PIPA & Knowledge Networks – KN. www.pipa.org (06.10.03)
- Web 18: Smolkin, Rachel (10/11–2003): *Are the News Media Soft on Bush?* American Journalist Review. <http://ajr.org> (08.10.03)
- Web 19: Signorile, Michelangelo (01.10.03): *Tit for Tat – The major media gets their wartime kickback.* New York Press. www.nypress.com (08.10.03)
- Web 20: Byrne, Richard (19.12.02): *Media, embed with Pentagon.* www.bostonphoenix.com (10.10.03)
- Web 21: Solomon, Norman (02.10.03): *Unmasking the Ugly “Anti-American”.* Media Beat www.fair.org (15.10.03)
- Web 22: Roger Alper (09.04.03): *Foxa Americana.* www.globalpolicy.org (05.11.03)
- Web 23: Starobin, Paul (07.11.03): *The French were right.* <http://nationaljournal.com> (10.11.03)
- Web 24: Upadhyay, Akhilesh (07.03.03): *US media reporting on Iraq homogeneous, servile.* Inter Press Review News Agency www.worldrevolution.org (10.11.03)
- Web 25: Hickey, Neal (2003, January 23 – oppdatert 22.01.03): *Cable News War.* Columbia Journalism Review www.alternet.org. (02.12.03)
- Web 26: Fahri, Paul (28.03.03): *For Broadcast Media, Patriotism Pays.* Washington Post www.commondreams.org (10.12.03)
- Web 27: Estabrook, Robert H. (1992): *An Unfettered Press – Rights and Responsibilities.* <http://usinfo.state.gov> (10.12.03)
- Web 28: *An Unfettered Press – The American Press* (1992): <http://usinfo.state.gov> (10.12.03)
- Web 29: Cirincione, Joseph & Mathews, Jessica T & Perkovich, George (01.2004): *WMD in Iraq – Evidence and Implications.* Carnegie Endowment for
-

- International Peace. <http://wmd.ceip.matrixgroup.net> (21.01.04)
- Web 30: The Columbia Encyclopedia, Sixth Edition (2001). *Press, freedom of the press.* www.bartleby.com (21.01.04)
- Web 31: *Portrait of the USA.* <http://usinfo.state.gov> (26.02.04)
- Web 32: Gup, Ted (03.04.03): *In a Run-Up to War, How Do We Report Intelligently on Intelligence?* Columbia Journalist Review. www.cjr.org (01.03.04)
- Web 33: *Cable's War Coverage Suggests a New "Fox Effect" on Television.* (16.04.04 – oppdatert 16.03.03): New York Times. www.commondreams.org (15.03.04)
- Web 34: Cohen, Jeff (01.12.03): *Bush and Iraq: Mass Media, Mass Ignorance.* www.commondreams.org (16.03.04)
- Web 35: *Television: War news causes big jump in viewers for cable networks.* (13.04.03 – oppdatert 13.04.03) Grand Fork Herald. www.grandforks.com (16.03.04)
- Web 36: Moeller, Susan D. (09.03.04 – oppdatert 09.04.04): *Media Coverage of Weapons of Mass Destruction.* Cooperative Security Program at the Centre for International and Security Studies at Maryland (CISSM). www.cisssm.umd.edu (25.03.04)
- Web 37: *Misperception Vary Widely Depending on News Source.* Program on International Policy Attitudes – PIPA & Knowledge Networks – KN. www.pipa.org (26.03.04)
- Web 38: Johnson, Peter (09.03.03 – oppdatert 04.09.04): *For cable news, Iraq war is a clear victory.* www.usatoday.com (16.03.04)
- Web 39: *The Patriot Act* (oppdatert 04.04): Electronic Privacy Information Center. www.epic.org (10.04.04)
- Web 40: *Meet The Candidates: Howard Dean.* (25.02.03 – oppdatert 25.02.03): Public Broadcasting Service – Online NewsHours. www.pbs.org (14.04.04)
- Web 41: *CNN'S Battles Own War In Run Up to US-Iraq Conflict* (10.04.03): The Wall Street Journal www.freerepublic.com (19.04.04)
- Web 42: *NBC hopes big investment in news coverage pays off* (03.04.03 – oppdatert 24.03.03): www.usatoday.com (02.05.04)
- Web 43: The New York Times Newspaper Group: www.nytc.com (14.05.04)
- Web 44: Huitfeldt, Anders (28.08.03): *Monopolisering i Norge og USA.* Dagens Næringsliv. www.eierskapstilsynet.no (19.05.04)
- Web 45: Zunes, Stephen (20.09.02): *The Case Against a War with Iraq.* Foreign Policy. www.fpif.org (19.05.04)
- Web 46: U.S. Secretary of State Colin Powell's Address to the UN Security Council. www.whitehouse.gov (10.03.04)
- Aviser**
- Aftenposten*, 23.11.03: "Liberale amerikanere anklages for forræderi", av Per A. Christensen.
- Aftenposten*, 23.03.04 (morgenutgave): "Bush ignorerte Al-Qaida", av Kristin Nilsen.
- Aftenposten*, 24.03.04 (morgenutgave): "Troverdighet på prøve", av Kristin Nilsen.
- Aftenposten*, 15.04.04 (morgenutgave): "Kampen om virkelighetsbildene", av Harald Stanghelle.
- Dagbladet*, 19.10.03: "Pentagon går til Hollywood", av Rune Ottosen.
- Dagbladet*, 26.11.03: "Chirac hadde rett", av Vibeke Knoop Rachline.
- Dagbladet*, 10.04.04: "Sannheten er solgt",

av Andreas Wiese.
Dagbladet, 02.05.04: "Terrordebatt på villspor", av Richard Clarke.
Dagbladet, 08.05.04: "Forsiktige i flokk", av Andreas Wiese.
Verdens Gang, 02.03.04: "Politisk prostitusjon", av Svein A Røhne.

Andre kilder

The World Almanac and Book of Facts 2004. 2004. World Almanac Education Group, Inc.
Forsvarets overkommando/Presse og informasjonsavdelingen (2001) *Forsvarets informasjonsstrategi*. Oslo Mil/Huseby.
Norsk Presseforbund (2001–1) *Ord og bilder er mektige våpen. Misbruk dem ikke. Presseetikk med vær varsomplakaten*. Mysen: Media Øst Trykk.

Noter

- ¹ (Web 17) s. 12.
- ² (Web 24).
- ³ (Web 27).
- ⁴ Ibid.
- ⁵ (Web 17).
- ⁶ Thussu & Freedman (2003) s. 118.
- ⁷ (Web 31).
- ⁸ (Web 43).
- ⁹ World Almanac, s. 268.
- ¹⁰ (Web 35).
- ¹¹ Ibid.
- ¹² Thune (2003), s. 1–3.
- ¹³ Thune i Neumann (2002), s. 244.
- ¹⁴ (Web 27).
- ¹⁵ Thussu & Freedman (2003), s. 91.
- ¹⁶ Ibid., s. 215–6.
- ¹⁷ (Web 27).
- ¹⁸ Thune (2003), kap. II.
- ¹⁹ Ibid.
- ²⁰ Ibid.
- ²¹ Ibid., s. 32–3.
- ²² Ottosen (2002), s. 41.
- ²³ (Web 18).
- ²⁴ (Web 24).
- ²⁵ (Web 7).
- ²⁶ Ibid.
- ²⁷ Ibid.
- ²⁸ (Web 33).
- ²⁹ (Web 26).
- ³⁰ Ibid.
- ³¹ Rampton & Stauber (2003), s. 56.
- ³² (Web 17).
- ³³ Ibid.
- ³⁴ (Web 46).
- ³⁵ (Web 17), s. 10.
- ³⁶ Barry & Hosenball *CXLII* (6), s. 10–6.
- ³⁷ (Web 45), s. 5.
- ³⁸ (Web 40).
- ³⁹ (Web 29) appendix 2.
- ⁴⁰ Ibid., s. 43.
- ⁴¹ (Web 17), s. 3.
- ⁴² (Web 45).
- ⁴³ (Web 40).
- ⁴⁴ (Web 17), s. 2.
- ⁴⁵ Ibid., s. 7.
- ⁴⁶ (Web 18).
- ⁴⁷ (Web 23).

⁴⁸ Ibid.

⁴⁹ Ibid.

⁵⁰ Cohen (2003), s. 207.

⁵¹ (Web 13).

⁵² (Web 1).

⁵³ (Web 26).

⁵⁴ O'Reilly (2003), kap. 6.

⁵⁵ (Web 28).

⁵⁶ (Web 26).

⁵⁷ (Web 44).

⁵⁸ (Web 18).

⁵⁹ (Web 26).

⁶⁰ (Web 41).

⁶¹ Ibid.

⁶² (Web 33).

⁶³ (Web 18).

⁶⁴ (Web 42).

⁶⁵ Ibid.

⁶⁶ (Web 41).

English summary

US television and the comming of the Iraq War

The free press likes to present itself as independent and unbiased. The press claims to reach for ideal principles, like being a corrective to the authorities as well as an arena for a diversity of views. This study sets out to analyse how American commercial television channels covered to run-up to the war in Iraq in April 2003. The issue addressd is whether the American television channels complied with the press' ideal principles when they covered the Iraq subject. The sources used in this study are mainly American newspapers, periodicals and discussion groups on the Internet. In addition scholarly literature have been utilised.

The main conclusion is that American television channels did not comply with the ideal press principles. The covering of the run-up to the war was unbalanced because those in favour of war were given the opportunity to dominate. As a resultof the unbalanced coverage misperceptions gained ground among americans, one of them being that a majority believed Saddam Husein demonstrably had weapons of mass destructions, in addition to cooperating with al-Qaida. Another misperception was that the world opinion supported the US Iraq policy.

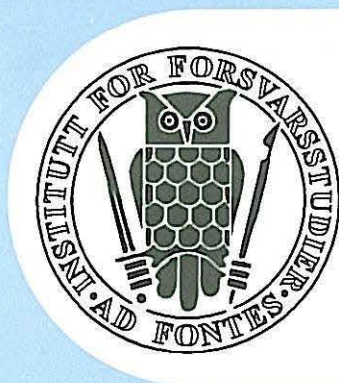
Commercial objectives, not necessarily the ideal press principles, were a motive force behind the profile of the coverage. A positive approach to the war was considered more profitable. In addition, the war itself was likely to attract a considerable higher number of viewers. The television channels considered this to be a source of increased income.

IFS Info 1/05

Hans M. Synstnes

Presse og krig

**Amerikansk fjernsyn og opptrappingen til krigen
mot Irak 2003**

Institutt for forsvarsstudier
Norwegian Institute for Defence Studies

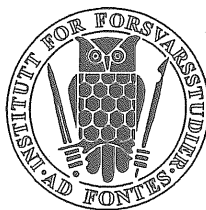
IFS Info 6/2004

Hans M. Synstnes

Institutt for forsvarsstudier
Norwegian Institute for Defence Studies

Oslo mil/Akershus
N-0015 OSLO
Norway

Tlf: +47 23 09 31 05
Fax: +47 23 09 33 79

Institutt for forsvarsstudier
Norwegian Institute for Defence Studies